



e-ISSN:2582 - 7219



INTERNATIONAL JOURNAL OF MULTIDISCIPLINARY RESEARCH IN SCIENCE, ENGINEERING AND TECHNOLOGY

Volume 5, Issue 3, March 2022



INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INDIA

Impact Factor: 5.928



9710 583 466



9710 583 466



ijmrset@gmail.com



www.ijmrset.com



The Need for Establishment of Innovative Schools in the Education System

Azamov Sherzodjon Husanboy Ogli¹

Independent Researcher, Chirchik State Pedagogical Institute, Uzbekistan¹

ABSTRACT: This article is devoted to the reconstruction of the entire sequence associated with the introduction of innovative processes in education, and then a brief history of the introduction of the term "innovation", in our opinion, to present the specifics of these innovative processes in education and restore the overall sequence of expediency.

KEYWORDS. Sphere of education, innovations, general sequence, purpose, social significance.

ТАЪЛИМ ТИЗИМИДА ИННОВАЦИОН МАКТАБЛАРНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ЗАРУРАТИ

Азамов Шерзоджон Хусанбой Ўғли¹

Мустақил тадқиқотчи

Чирчиқ давлат педагогика институти¹, Ўзбекистон.

Аннотация. Мазкур мақолада таълим соҳасидаги инновацион жараёнларни жорий этиш билан боғлиқ бўлган бутун кетма - кетликни қайта яратиш, сўнгра таълим соҳасидаги ушбу инновацион жараёнларнинг ўзига хос хусусиятларини тақдим этишга бағишланган ҳамда умумий кетма – кетликни тиклаган ҳолда, бизнинг фикримизча, “инновация” атамасининг жорий этилишининг қисқача тарихидан бошлаш мақсадга мувофиқлиги ҳақида фикр юритилади.

Калит сўзлар. Таълим соҳаси, инновация, умумий кетма-кетлик, мақсад, ижтимоий аҳамият.

НЕОБХОДИМОСТЬ СОЗДАНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ШКОЛ В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация. Данная статья посвящена реконструкции всей последовательности, связанной с внедрением инновационных процессов в образование, а затем краткой истории введения термина «инновация», на наш взгляд, для представления специфики этих инновационных процессов в образовании и восстановить общую последовательность целесообразности.

Ключевые слова. Сфера образования, инновации, общая последовательность, цель, социальная значимость.

Бугунги мактаб кечаги мактаб эмас. Мустақилликнинг чорак асри давомида бизда туб моҳияти билан бутунлай бошқа, авваломбор, ўз таълим-тарбия моделини яратган, қолаверса, жаҳоннинг энг илғор педагогик тажрибаларидан андоза олаётган мактаблар тизими шаклланди. Бу жараёнда инновацион технологиялар барча соҳалар қатори таълимга ҳам дадил кириб келяпти. Давлат дастурида янги умумтаълим мактаблари биноларини қуриш, бир қанча мактабларнинг мавжуд биноларини реконструкция қилиш ва таъмирлаш билан бирга уларни замонавий ўқув мебеллари, ўқув-лаборатория жиҳозлари ва бошқа инвентарлар билан таъминлаш кўзда тутилган. Шунингдек, кўплаб умумтаълим мактаблари интерактив электрон доскалар ва бошқа замонавий воситалар билан таъминланади. Бу ўқитувчилар зиммасига янгидан-янги вазифаларни юклаши табиий. Таълим соҳасидаги инновацион жараёнларни жорий этиш билан боғлиқ бўлган бутун кетма - кетликни қайта яратиш, сўнгра таълим соҳасидаги ушбу инновацион жараёнларнинг ўзига хос хусусиятларини тақдим этиш керак. Умумий кетма – кетликни тиклаган ҳолда, бизнинг фикримизча, “инновация” атамасининг жорий этилишининг қисқача тарихидан бошлаш мақсадга мувофиқдир.

Дастлаб, янги ва ижтимоий аҳамиятга эга бўлган нарса сифатида кенг тушунилган "инновация" атамаси ўтган асрнинг ўрталарида маданиятшунослик ва тилшунослик бўйича тадқиқотларда маданий тарқалиш жараёнларини тавсифлашда пайдо бўлди. У бир маданий ҳудуддан бошқа бир ҳодисанинг маданий аъёнларда ётган ҳолда эмас, балки мавжуд маданиятда у ёки бу шаклда ўзлаштирилган маданий (лингвистик) янгилик сифатида намоён бўладиган вазиятни кўриб чиқиш учун киритилган. Бу диффузия, аслида,



ривожланишининг табиий механизми сифатида талкин қилинган маданият. “Инновация” атамасининг бу маъноси ҳали ҳам қатор фанларда, масалан, этнографияда сақланиб қолган.

Асримиз бошларидаёқ И. Шумпетер ўзининг макроиктисодий таҳлилида бу атамани қўллаган бўлиб, йирик ютуқлар – технологиядаги ихтиролар ва янги маҳсулотлар ишлаб чиқаришни (радикал инновациялар деб аталади) иқтисодий ўсишни рағбатлантирувчи омил сифатида кўриб чиқди. Шумпетер асосий вазифани - капиталистик иқтисодиётнинг жараён табиатини энгиб ўтадиган инновацион ташаббусларни доимий равишда қўллаб-қувватлашни белгилаб берди. Шумпетернинг бу ғоялари аста-секин бозорда фаолият юритувчи фирмаларнинг бутун сиёсатида устувор аҳамиятга эга бўлди ва давлат томонидан ҳам фаол қўллаб-қувватлана бошлади.

Ривожланган мамлакатлар давлатлари нафақат бу сиёсатни қўллаб-қувватлабгина қолмай, балки уни махсус солиқни тартибга солиш, кичик инновацион бизнесни қўллаб-қувватлаш, махсус ташқи иқтисодий фаолият ва ҳоказолар орқали сезиларли даражада кенгайтирдилар. Шундай қилиб, инновацион сиёсат макроиктисодиёт ва геосиёсатнинг таянч омилига айланди.

Жамиятда инновацион жараёнлардан фойдаланиш имкониятларига қизиқишнинг ортиши ва хабардорликнинг ортиши 20-асрнинг бошидан бошлаб махсус билим соҳаси - инновациялар ҳақидаги махсус фан сифатида шакллана бошлашига олиб келди. Моддий ишлаб чиқариш соҳасидаги техник янгиликларнинг қонуниятлари ўрганила бошланди (В.Зесаба, А. А. Толер ва бошқалар).

Инновациялар турли фирмаларнинг ушбу янги хизматлар ва ғояларни ишлаб чиқиш ва амалга оширишга бўлган эҳтиёжнинг ортиб бораётганининг акси сифатида пайдо бўлди. 1930-йиллардан бошлаб Америка Қўшма Штатларида «фирманинг инновацион сиёсати», «инновацион жараён» каби атамалар ишлатилган.

Инновациялар биринчи навбатда, илмий-техникавий янгиликларни яратиш ва тарқатишнинг иқтисодий ва ижтимоий қонуниятлари билан қизиққан бўлса, унда янги билим соҳаси манфаатлари турли хил ижтимоий инновацияларга, биринчи навбатда ташкилот ва корхоналардаги инновацияларга тарқалди (ўзгаришлар бошқарув тузилмаси, қарорлар қабул қилишнинг янги усуллари), янги фаолият турларини ишлаб чиқиш ва бошқалар.

1960-1970-йилларда Ғарбда фирмалар ва бошқа ташкилотлар томонидан амалга оширилган инновацияларнинг кўплаб эмпирик тадқиқотлари ўтказилди. Аммо маълум инновацион ўзгаришларнинг сифат хусусиятларини муҳокама қилганда, бу ўзгаришларни фақат иқтисодий назариялар доирасида аниқлашнинг иложи йўқлиги аён бўлади, чунки улар жамият ҳаётининг барча соҳаларига сезиларли таъсир кўрсатади.

Асосий жиҳатдан янги ёндашув зарурлиги тўғрисида фараз пайдо бўлди унда инновацион муаммоларни таҳлил қилиш нафақат фан ва технология соҳасидаги, балки менежмент, таълим соҳаларида ҳам ютуқлардан фойдаланишни ўз ичига олади. Г. П. Шchedровицкий бошчилигидаги бир гуруҳ олимлар бутун инновацион жараённи таҳлил қилиш ва ҳар томонлама ўрганиш имконини берадиган тизимли-фаоллик ёндашувининг асосларини яратиш бўйича катта ишларни бошладилар. Назарий ва услубий даражада ўша йиллардаги ишлар Сазонова, Г.П. Шchedровицкий, Э.Г. Юдин ва бошқаларнинг монографиялари ва мақолаларида тўлиқ акс эттирилган. Иқтисод ва маданиятшунослик чорраҳасида фанлараро билим соҳаси сифатида фундаментал шакллана бошлади. 70- йилларга келиб инновация фан сифатида мураккаб ва тармоқланган билим соҳаси сифатида шакллана бошлаган.

1950-йилларнинг охирида Ғарбда, фақат сўнгги йиллар ичида мамлакатимиз таълим тизимида инновацион жараёнлари-олимларнинг махсус тадқиқот предмети сифатида майдонга чиқди. Ушбу тадқиқотларнинг бориши ва натижаларини акс эттириш учун махсус ахборот хизматлари, нашрлар ва журналлар яратилди. Масалан, ЮНЕСКО ҳузурида ҳозирда таълимни ривожлантириш бўйича Осиё педагогик инновациялар маркази фаолият кўрсатмоқда, у дунёнинг турли мамлакатларидаги педагогик янгиликларни умумлаштиради ва улар ҳақида бутун педагогик жамоатчиликни (Халқаро таълим бюроси билан биргаликда) саҳифаларида хабардор қилади. Мамлакатимизда педагогик инновациянинг ривожланиши, энг аввало, оммавий ижтимоий-педагогик ҳаракатнинг пайдо бўлиши ва шаклланиши билан боғлиқ. Ҳар қандай ижтимоий-маданий ходиса сингари, ўзбек педагогик ҳаракати ҳам унинг пайдо бўлиши учун ўзига хос субъектив ва объектив шартларга, ўз тарихига ва ривожланишнинг асосий йўналишларига эга.

П.Г. Шchedровицкий ўзининг "Замонавий маҳаллий таълимда инновацион ҳаракатнинг уфқлари" асарида инновацион педагогик ҳаракатнинг пайдо бўлишининг камида учта асосий манбасини тавсифлайди. Ў ўтган асрнинг немис фалсафий психологиясида (умумий Европа контекстига асосланган бўлса ҳам) -индивидуал шахннинг мулкига айланиши мумкин бўлган интеллектуал функциялар ва қобилиятлар тўғрисидаги ғоялар тўплами ривожланган.

Немис классик фалсафаси соф ақл, соф фикр ва мутлақ руҳ муаммосини муҳокама қилди. Шу нуқтаи назардан қараганда, тафаккур ва онг ҳар бир аниқ шахсга фақат фойдаланиш учун берилади. Аммо Кантни ҳам,



Фихтени ҳам қобилиятлар муаммоси ва онг муаммоси ташвишга солган. Қандай қилиб битта одам ўзига фикрлаш қобилиятини мослаши мумкин? Ва умуман олганда, инсон ўз табиатига кўра индивидуал бўлган нарсаларни ижтимоий-маданий, тарихий нарсаларни қандай ўзлаштириши мумкин.

Кант, Фихте, Гегел шогирдлари, ўз навбатида, фикрлашнинг намоён бўлиш усулини асослайдиган ва индивидуал интеллектуал функциялар қандай мавжудлигини кўрсатадиган янги категорик аппаратни ишлаб чиқишга ҳаркат қилдилар. Инглиз эмпиризми ва ҳар бир шахснинг кадр-қиммати ҳақидаги ғояларга асосланиб, Кант ва Гегел издошлари интеллектуал функцияларни индивидуаллаштириши таъминлаши керак бўлган шундай тил, тушунчалар ва усулларни аста-секин ишлаб чиқа бошлайдилар.

Агар буларнинг барчаси дастлаб шаклланган фалсафий ва экспериментал-психологик иш контекстини тушунмаса, унда Л.С. Вйготский ва унинг бир гуруҳ шогирдлари ва издошлари анча кейин қўшилган бўлса, унда рус ҳаракатининг ўзига хос хусусиятларини тушуниш мумкин эмас.

Ушбу билим тури Гёте томонидан ишлаб чиқилган ("мулоҳаза юритиш қобилияти"), сўнгра Антропософия жамияти таълимотларида, Бесант ва Блаватский издошларининг эзотерик таълимотларида, рус театрида ва ниҳоят, тўғридан-тўғри "янги одам" ни шакллантирмоқчи бўлган.

П. Г. Шchedровитский ўз асарида янги одамни шакллантириш мафқураси фақат болшевикларга тегишли бўлмаганлигини таъкидлайди. Педагогик ва маърифий таълимотлар узов вақт давомида кенгрок маданий ва интеллектуал контекстдан олинган.

Маҳаллий педагогик психология ва экспериментал педагогика соҳаси асосан Европа экспериментал педагогика институтлари таъсирида ва моделлари остида ривожланган.

Агар Германияда, масалан, маълум шароитлар туфайли бу ҳаракат кенг ривожланмаган бўлса, у ҳолда Россияда 1936 йилгача (яъни, "Наркомпрос тизимидаги педологик бузилишлар тўғрисида" ги машхур фармонгача) анча чуқур назарий ва янги технологияларни шакллантириш учун экспериментал ўрганиш ва ривожлантириш ишланмалар амалга оширилди (П.Блонский, Л.Вйготский, С.Геллерштейн ва бошқаларнинг тадқиқотлари).

1922 йил воқеаларидан кейин педагогика ва психология аслида -инсонпарварлик билимлари ва тафаккур тарзи ташувчилари фаолият юрита оладиган ягона соҳа бўлиб қолди. Турли соҳа мутахассислари бўлган юқори даражадаги мутахассислар экспериментал педагогик-психологик ишланмалар соҳасига янги таълим технологияларини яратиш ва назарий асослашга киришдилар. Таълим ҳолатининг ўзини сифат жиҳатидан ўзгартиришга имкон берадиган янги элементларнинг мазмунли киритилиши ва бу ҳаракатни янгилик сифатида тавсифлаш имкониятини беради. Таълим соҳасида инновацияларни "қўллаш" бирликлари жуда хилма-хилдир. Касбий педагогик фаолиятдаги янгиликлар:

- юксак маданиятли, амалий касбий кўникмага эга, тарбия, ўқитиш методлари ва баҳолаш мезонларини пухта эгаллаган замонавий педагог кадрларни шакллантириш жараёнлари самарадорлигини ошириш;

- педагогик таълим соҳасининг таълим йўналишлари ва мутахассисликлари бўйича ўқув режа ва дастурларини илғор хорижий тажриба асосида такомиллаштириш, инновацион ўқув-меъёрий ва таълим ресурсларини яратиш ҳамда амалиётга жорий этиш;

- соҳада таълим, илм-фан ва ишлаб чиқариш уйғунлигини таъминлаш орқали таълим сифатини яхшилаш, рақобатбардош кадрлар тайёрлаш, илмий ва инновацион фаолиятни самарали ташкил этиш;

- тарбия ва ўқитиш усуллари, ахборот-коммуникация технологиялари ҳамда хорижий тилларни пухта ўзлаштирган, таълим жараёнида замонавий педагогик технологияларни қўллаш кўникмаларига эга профессионал педагог кадрлар тайёрлаш ва бошқа кўплаб янгиликлар амалга оширилмоқда.

Масалан, фасилитатор (таълим соҳасида янги жараёнларнинг пайдо бўлишига ташаббускор) ва репетитор (таълим жараёнларини қўллаб-қувватловчи) каби янги педагогик касбларнинг пайдо бўлиши. Аниқ фанларни ўқитиш методикасидаги янгиликлар ҳақида ҳам гапириш мумкин.

Аммо бу барча ҳолатларда инновациялар амалий жиҳатдан қараганда назарий жиҳатдан кўпроқ муҳокама қилиниши керак, чунки касбий педагогик фаолият ёки ўқитиш усулларида инновацияларни амалга ошириш ушбу "бирлик" га нисбатан ташқаридан таъминланиши керак бўлган ташқи шароитларга сезиларли даражада боғлиқ.

Репетиторнинг таълим муассасасида самарали ишлаши учун биринчи навбатда мазмунли ишлай оладиган таълим муассасасига эга бўлиш керак. Репетитор лавозимини талаб қилиш ва инновацион тарзда очиладиган услубий ишлар тегишли стратегик ўқув дастури контекстида (кетма-кетлигида) тузилиши керак. Акс ҳолда, эртами-кечми рад этилади.



REFERENCES

1. Bespalko V.P. Pedagogik texnologiyaning tarkibiy qismlari. - M., 1989 yil.
2. Burgin M.S. Pedagogikadagi innovatsiyalar va yangilik // Sovet pedagogikasi. - 1989. - 12-son.
3. Vygotskiy L.S. Pedagogik psixologiya. - M., 1996 yil.
4. М.Куროнов. Узлуксиз таълим жараёнида баркамол шахсни тарбиялаш тизими рисола. – Тошкент: 2005.
5. Элмурзаева Н.Х.Самообразование личности в процессе профессиональной подготовки студента - Science and Education 1 (Special Issue 4) 2020



INNO SPACE
SJIF Scientific Journal Impact Factor
Impact Factor:
5.928

ISSN

INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INDIA



INTERNATIONAL JOURNAL OF MULTIDISCIPLINARY RESEARCH IN SCIENCE, ENGINEERING AND TECHNOLOGY



9710 583 466



9710 583 466



ijmrset@gmail.com

www.ijmrset.com